

Bediüzzaman Hazretleri, Birinci Şuâ'da otuz üç ayetin Risale-i Nur'a işaret ettiğini beyan ediyor; Kur'an'da bu manada işaretler var mıdır?

Bediüzzaman Birinci Şua isimli eserinde Kur'an'ın bazı işari manalarına dikkat çeker. Evet, Kur'an'ın sarîh manaları olduğu gibi, elbette işari manaları da vardır. Kur'an'ın sarîh manaları tefsir edilir, işari manaları ise te'vil edilir. Açık manaları, ehl-i iman için bağlayıcıdır. İşari manalar ise, bağlayıcı olmayıp kanaat vericidir.

Bediüzzaman, Birinci Şua isimli telif ettiği risalede Kur'an'ın bazı işari manalarına temas eder. Ona göre işari mana "âyet veya hadisîni işaret ettiği muhtemel manalardan birisi budur" demektir ve kesinlik arz etmeyip bir kanaat ifade eder.(1)

Konunun bazı ayrıntıları olduğundan ve çokça tartışıldığından, sözün burasında işari tefsirle alâkalı biraz ayrıntıya girmekte fayda görüyoruz:

İçinde yaşadığımız âlem sırlarla doludur. Tabiat bilginleri her biri kendi zaviyesinden bu âlemin sırlarını bulmaya çalışırlar. Bu bilginler, başkalarının görmediğini görmeye, sezmediğini sezmeye gayret ederler. Kendilerini bütünüyle araştırmaya vermenin neticesinde kimi uzayın sırlarına vakıf olur, kimi canlıların. Kimi insanlara suyun kaldırma kuvvetini anlatır, kimi yer çekimini haber verir. Kimi insanlığa elektriği hediye eder, kimi televizyonu...

Allah'ın irade sıfatından gelen tabiat, sırlarla dolu olduğu gibi, kelâm sıfatından gelen Kur'an da sırlarla doludur. Müfessirler Kur'an deryasının birer dalgıcı olarak, insanlığa onun mana denizinden nice inciler, mücevherler takdim ederler. Kimi onun ahkâm âyetlerini tefsir eder, kimi iman âyetlerini. Kimi sosyolojik nüktelerini beyan eder, kimi psikolojik nüktelerini. Kimi edebî vechesini ele alır, kimi ahlaki cephesini...

Tabiat, zahirinin maverasında nice sırlar taşıdığı gibi, Kur'an da ilk hatıra gelen mananın ötesinde nice nükteler taşır. Hz. Peygamber,

"Kur'an'ın zahiri, batını, haddi, matlaı vardır."(2)

hadisiyle Kur'anın mana zenginliğine işaret eder.

Kur'an zahiri ve batınıyla bir bütündür. Nasıl ki lafız ve mana bir ve beraber mütalaa edilir. İnsan ceset ve ruhuyla mükemmel bir sistem oluşturur. Onun gibi, Kur'an'ın zahir ve batın manaları muazzam bir bütünlük içindedir. Mücerret zahire veya batına

bakmakla Kur'anı hakkıyla anlayamayız. Zerkeşi'nin ifadesiyle "Zahiri iyi bilmeden batına ulaşamaz. Ulaştığını söyleyen, kapıyı geçmeden evin ortasına ulaştığını iddia edene benzer."(3)

Kur'an'ın sadece zahirine göre hüküm vermek "*Zahirilik mezhebini*", sadece batınına dikkat etmek "*Bâtınlık ekolünü*", zahiri kabulle beraber ince batını manaları görmeye çalışmak da "**İşari Tefsir mektebini**" netice vermiştir.

Elmalılı Hamdi Yazır şöyle der:

"Şüphe yok ki Kur'an apaçık bir Arapça ile inmiştir. Kur'an'ın dili, bilmece ve muamma gibi remizden ibaret sembolik bir ifade değildir. Ve şüphe yok ki naslarda asıl olan, bir karine-i mânia olmadıkça, zahiri üzere hamlolunmaktır. Bununla beraber, Kur'an'ın **Ümmü'l-Kitap** olan muhkematının yanında '**hafi, müşkil, mücmel ve müteşabihati; hakîkatı, mecazı, sarihi, kinayesi, istiaresi, temsili, tansısı, îmâsı, belâğatının nükteleri, tarizleri, telmipleri remizleri**' de vardır. Bütün bunlarda en açık olan mana maksut olmakla beraber, müstetbeat-ı terakib denilen ve tâli derecede matlup olan nice ifadeler de vardır... Herhalde zahirilikte ifrat etmek de, batınlıkta ifrat etmek kadar zararlıdır."(4)

Belâğatın zirvesinde yer alan Kur'an âyetlerini sadece zahirine göre yorumlamak insanı yanıltabilir. Zira Kur'an âyetlerinde medih sûretinde zem, emir sûretinde tehdit, haber sûretinde emir görmek mümkündür.

Mesela, "**Münafıkları elim bir azapla müjdele!**"(5) âyeti zahiren müjde ifade etse de hakîkatte bir "**tehekküm**", yani ince bir alay bildirir.

Kâfirlere yönelik "**Dilediğinizi yapın!**"(6) âyeti tehdit ifade eder.

"Anneler evlatlarını iki yıl emzirirler."(7) ve

"Boşanmış kadınlar, evlenmeden üç hayız müddeti beklerler."(8)

âyetleri haber sûretinde birer emirdir.

"İhramdan çıktığınızda avlanın."(9) ve

"Cum'a namazını kıldığınızda yeryüzüne dağılın."(10)

âyetleri ise emir sûretinde ibaha ifade ederler.(11) Yani "*ihramdan çıktığınızda avlanabilir, Cum'ayı bitirince dağılabilirsiniz*" demektir. Yoksa her ihramdan çıkanın avlanması, her Cum'a namazı bitiminde herkesin dağılması icap ederdi.

Zahirden sarfı gerektiren bir delil olmadıkça nass'lar zahirine göredir. Fakat *-müteşabih âyetlerle ilgili bölümde görüldüğü üzere-* nassın zahirinden cihet, cismaniyet ve benzerleri hissediliyorsa âyet müteşabihtir, zahirine hamlolunamaz.(12)

Bu noktalara temastan sonra, "**işari tefsir**" konusunda bazı ayrıntılara geçmek istiyoruz:

İşari tefsir, erbab-ı sülûk ve ehl-i tasavvufa zahir olan gizli bir işaretle Kur'anı zahirinden farklı bir şekilde te'vil etmektir. Bu tür tefsirde işari mana ile zahir mana arasını cemetmek mümkündür.(13)

Nisaburi, Alusi, Tüsteri ve İbn-i Arabî'nin tefsirleri başlıca işari tefsir kitaplarıdır. Bu tür tefsirlerde genelde hayal hakîkata karışmakta, hak-batıl birbirine girmektedir.(14) Bunlar ve emsalleri yer yer çok güzel ince manalara dikkat çekmişlerse de, zaman zaman tekellüflü te'villere düşmekten kurtulamamışlardır.

Bâtını tefsir, İslâm ulemasınca sert bir şekilde reddedilirken, işari tefsir genelde kabul görür. Mesela **Taftezani** şöyle der:

"Nassın zahirinden batınilerin iddia ettikleri manalara sapmak ilhaddır. Çünkü onlar '**nass'lar zahirlerine göre değildir**' derler ve nass'ların ancak masum imam tarafından bilinen batını manaları olduğunu iddia ederler. Ancak bazı muhakkiklerin '**Nass'lar zahirlerine hamlolunur. Ama bununla beraber o nass'larda erbab-ı sülûke inkişaf eden bir takım inceliklere işaretler vardır. Bu işaretlerle zahir mana arasında mutabakat mümkündür.**' demeleri ise, tam bir iman ve irfan eseridir."(15)

İşari tefsir sahibi, kendi verdiği mananın dışında zahir bir mana olmadığını iddia etmez. Aksine, her şeyden önce zihne zahir mananın geleceğini, nass'ların zahirleri üzerine mahmul bulunduğunu, fakat bu batını mananın da âyette mündemiç olduğunu söyler.(16)

İbn-i Teymiye, işari mana istihraç edilirken "**Lafızdan murat işte bu manadır.**" denilmesini Allah'a bir iftira olarak kabul eder. Ancak âyetin ibaresinin lafzın delaleti olarak değil de ibret ve kıyas için kullanılmasına sıcak bakar. Bunu fukahanın kıyasına benzetir. Yani, fukaha kıyas yoluyla bazı neticelere varırlar. İşari tefsir mensupları da istihraç ettikleri manalarla ibret alırlar. Fukahanın yaptığı kıyas hem sahih, hem batıl olabileceği gibi, işari tefsir de hem sahih, hem batıl olabilir.

Mesela, "**Ona (Kur'an'a) ancak tertemiz olanlar dokunabilir.**"(17) âyetini "**Levh-i mahfuz**" veya "mushaf" şeklinde anlayıp, buradan "*Nasıl ki Kur'ana ancak temiz beden dokunabilir. Onun gibi, Kur'an'ın manalarını da ancak müttaki insanların temiz kalpleri zevkedebilir.*" neticesine ulaşmak güzel bir manadır. Keza,

"İçinde köpek ve cünüp bulunan eve melekler girmez."(18)

hadisinden "**Kibir ve hasetle kirlenmiş kalbe de iman hakikatleri girmez.**" sonucuna varmak, isabetli bir yorumdur.(19)

Yine İbn-i Teymiyyeye göre, "İnsanın ruh ve bedeni vardır ve bunlar birbiriyle uyum halindedir. Onun gibi, dinin de birbiriyle uyum arzeden zahir ve batını vardır."(20)

Makbul bir işari tefsir için şu dört esasa dikkat çekilmiştir:

1. Kur'an'ın zahirine aykırı olmaması.
2. Onu teyid eden şer'i bir şahidi olması.
3. Şer'i ve akli bir muarızı olmaması. Yani, şer'an ve aklen reddedilmemesi.
4. Zahiri mananın reddedilip, "**Bundan murat ancak bu batınî manadır.**" denilmemesi.(21)

İşari tefsirle ilgili bu genel mülahazalardan sonra, konuyu bazı örnekleriyle görmeye çalışalım:

1. Allah'ın yardımı ve fetih geldiğinde insanların fevc fevc Allah'ın dinine gireceklerini haber veren "Nasr" Sûresi nazil olduğunda, artık Rasulullah'ın dünyadaki görevi bitmek üzere olduğunu hisseden Hz. Ömer ağlamaya başlar.(22)

Keza, Hz. Peygamber (asm) ömrünün sonlarına doğru bir konuşmasında "**Bir kul dünyada kalmakla Allah'a dönmek hususunda muhayyer bırakıldı. O, Allah katında olanı seçti.**" deyince, Hz. Ebu Bekir gözyaşlarını tutamaz.(23) Hâlbuki aynı hadisi duyan nice insan, o anda Hz. Ebu Bekir'in hissettiğini hissetmez.

2. Hz. Ebu Bekir, veda haccında nazil olan,

"Bugün dininizi kemale erdirdim ve size olan nimetimi tamamladım."(24)

âyetini duyunca **"Kemalden sonra ancak noksan vardır."** der, Hz. Peygamber (asm)'in vefatının yaklaştığını hisseder, ağlar.(25)

3. "Musa kavmine 'Ey kavmim! Siz buzağıyı ilâh edinmekle nefsinize zulmettiniz. Yaradanınıza tövbe edin ve nefislerinizi öldürün.' dedi."(26)

Âyet, Hz. Musanın kavminin buzağıya tapması olayıyla alâkalıdır. Ancak, her kavmin taptığı bir buzağı vardır. Kimi para buzağısına tapar, kimi şehvet buzağısına. Kimi makam buzağısına tapar, kimi hevâ buzağısına... Dolayısıyla, hevâdan alıkoymak sûretiyle nefsi öldürmek lazımdır.(27)

4. "Musa kavmine 'Allah size bir sığır kesmenizi emrediyor.' demişti..."(28)

Hz. Musa döneminde birisi öldürülür. Katilin bulunması için Hz. Musaya gelirler. Hz. Musa, Cenab-ı Hakk'ın onlardan bir sığır kesmelerini istediğini söyler. Katilin bulunmasıyla sığır kesmek arasında bir irtibat kuramayan kavmi, işi yokuşa sürmeye başlarlar. Bu sığırın nasıl bir sığır olduğunu sorarlar. Her seferinde sığırın özellikleri artırılır. Bu sığır ne çok yaşlı ne çok genç olacak, orta yaşta bulunacaktır. Rengi bakanlara ferahlık verecek şekilde sapsarıdır. Ayrıca ne çifte koşulmuş, ne de ekin sulamada kullanılmamış salma bir sığırdır. Neticede bu sığırı bulup keserler, onun bir parçasıyla ölüye vururlar, ölü birden hayatlanır.

"Kıssada hayvani nefsin boğazlanmasına işaret vardır. Çünkü onun boğazlanmasında ruhani kalbin hayatı vardır. Hayvani nefsin öldürülmesi orta yaşta gerçekleşir. Çünkü çocuk yaşta akıl başta değildir. İleri yaşta da kişi seyr u sülûkun görevlerinden geri kalır. Sığırın renginin sarılığı riyazet ehlinin renginin sarılığına işarettir. Bu, bir hastalık sarılığı değil, bakanlara meserret bahşeden hoş bir sarılıktır. Nefsi manen öldürme yolunda ilerleyen kişi, bu hareketiyle tama zilleti taşımamalı, ne insanlar yanındaki şerefini, ne de Halık indindeki makamını alet ederek bir takım yaldızlı ve nefse hoş gelen şeylere ulaşmak için hırs aletiyle dünya toprağını sürmemeli, yüz suyunu dökerek dünya ekinini sulamamalıdır. Yoksa hem halk, hem de Hakk nezdinde suyu bitecektir. Kıssada anlatılan maktül, kalbe işarettir. Sığırın ölüyü hayatlandıran uzvu dildir. Zikre devam sûretiyle ölü kalp, biiznillah hayat bulacaktır."(29)

5. "Musa kavmi için su istemişti. Biz de 'Asan ile taşa vur.' dedik. Taştan oniki göze kaynadı. Her grup insan içeceği yeri bildi."(30)

Âyet, çölde susuz kalan Hz. Musa'nın kavmine Musa'nın asasıyla ihsan edilen ilâhî bir ikramı anlatmaktadır. Hz. Musa, emr-i ilâhî ile asasını taşa vurmuş, o taştan Beni İsrail'in on iki kabilesi sayısınca su fışkırmıştır.(31)

"Arifin âyetten hissesi şudur: İnsan ruhu ve sıfatları kalb âleminde Musa ve raiyyeti gibidir. Ruh onları susuzluktan kurtarmak için Rabbinden hikmet ve marifet suyu ister. Bunun üzerine '**La ilâhe illallah**' esasını kalb taşına vurması istenir. Vurduğunda oniki hikmet suyu fıskırır. Zira insanın oniki sıfatı vardır. Bunların beşi zahiri, beşi de batını duyulardır. Kalb ve nefis de ilave edilince toplam oniki eder."(32)

6. "Allah'ın mescitlerinde Allah adının anılmasını men eden ve harabına çalışandan daha zalim kim olabilir?"(33)

Âyet, Allah'ın adının anıldığı mescitlere saldıran, oralarda ibadete engel olan ve onların harabına çalışanların dehşetli zulmünden bahsetmektedir. Hemen her devirde böyle zalimleri tarih kaydetmiştir.

Ancak, kendi iç âlemimizi de mescitler topluluğu olarak görebiliriz.

"Nefis, kalb, ruh, sır, hafi gibi latîfelerimiz birer mescittir. Bunların her birinin kendine münasip zikri vardır.

Nefis mescidinin zikri, taat ve ibadettir. Orada zikrin menedilmesi, hasenatın terki ve seyyiata yapışmaktır.

Kalb mescidinin zikri, tevhid ve marifettir. Burada zikrin menedilmesi şüphelere sarılmak ve şehvata gönül vermektir.

Ruh mescidinin zikri, şevk ve muhabbettir. Zikirten menedilmesi, hazlar ve yatıştırıcı şeylerdir. Sır mescidinin zikri şuhut ve murakabedir. Zikirten menedilmesi, keramete meyildir.

Hafi mescidinin zikri, bezl-i vücud, terk-i mevcuttur. (Yani, vücudunu Hakk yolunda feda etmek, varlıklardan alâkayı kesmektir). Zikirten menedilmesi, müşahede ve mûkaşefelere yönelmektir."(34)

7. "Allah gökten bir yağmur indirdi de vadiler kendi miktarınca sel oldu. Sel de üzerine çıkan bir köpük yüklenip götürdü. Ayrıca süs eşyası veya alet yapmak için ateşte üzerini yakıp erittikleri madenlerden de bunun gibi bir köpük oluşur. İşte Allah hak ile batılı böyle misallendirir..."(35)

Âyet hak ve batıl mücadelesini anlatmaktadır. Hamdi Yazır, gökten indirilen yağmurun İlâhi vahyi temsil ettiğini, bunda beşer kesbinin bir müdahalesi

olmadığını; madenlerden süs eşyası ve alet yapılmasının ise beşerin kesb ve ictihadı ile istinbat ve telif olunan hak malumatı temsil ettiğini söyler ve şu neticeye varır: **"Bunların ikisi de esas itibariyle Hakk'ın birer ihsanıdır."** (36)

Gazzalî, âyetle ilgili şu yorumu yapar: Âyette geçen su, Kur'an'dır. Vadiler kalplerdir. Her kalbin kapasitesi farklı farklıdır. Köpük, küfür ve nifaktır. Her ne kadar suyun üstünde görülse de, köpüğün sebatı yoktur. İnsanlara faydası olan hidayet ise, kalıcıdır.(37)

Bir başka cihetten ise, ayette geçen su, ilim ve imana işaret eder. Her kalb kendi miktarınca ilim ve imandan nasibini alır. Suyun üzerindeki köpük gibi, bu ilim ve imanda şüpheler, şehvetler zuhur eder. İnsanlara fayda verecek şeylerin, madenlerin ayrışma ameliyesinden sonra kalması gibi, faydalı ilim de kalplerde sebat bulur.(38)

8. "Aşılایıcı rüzgârlar gönderdik de, gökten bir su indirip size onunla su verdik..."(39) âyetiyle ilgili olarak Hamdi Yazır'ın şu ifadeleri güzel bir işarî tefsir örneğidir:

Âyetin **"Aşılایıcı rüzgârlar gönderdik."** kısmı peygamberlerin gönderilmesini; **"gökten bir su indirdik"** kısmı ise kitaplar indirilmesini hatırlatır ve demek olur ki:

"İşte Allah tarafından gönderilen peygamberler de o aşılایıcı rüzgârlar gibidir. İlâhî feyzi yüklenmiş olarak, kabiliyeti olanlara neşir ve telkih ederler. İndirilen semavi kitaplar da, gökten indirilen o su gibi, maye-i hayattırlar."(40)

9. "Görmedin mi Allah nasıl bir misal verdi? Güzel bir kelime güzel bir ağaç gibidir. Kökü sabit, dalları semadadır. Rabbisinin izniyle her an meyve vermektedir... Habis (çirkin) bir kelime ise, yerden bitivermiş kararı olmayan habis bir ağaç gibidir..."(41)

İslâm, hurma misali güzel bir ağaca, şirk hanzale türü köksüz bir ağaca benzetilmiştir. İslâm ağacının kökü, kalbdeki **"La ilâhe illallah"** kelimesidir.(42)

İman kalbde kök salar. Daima zahiri ve batını salih amel meyvelerini verir.(43)

İman ve İslâm ağacının kökleri ilim, marifet ve yakindir. Gövdesi ihlâs, dalları amellerdir. Ağaç sulanmazsa kuruduğu gibi, kalbdeki İslâm ağacı faydalı ilim, salih amel, zikir ve tefekkürle sulanmazsa kurur. Habis ağaç ise şirk ağacına işarettir. Şirkin bir delili yoktur. Ne yerde sabit bir kökü, ne semada bir dalı vardır.(44)

Âlusi, âyetlerin işari manasına şöyle işaret eder:

"İman ağacının gövdesi marifet, dalları muhabbet, yaprakları şevk, bekçisi helal-harama riayettir. Bu ağaç her nefeste ubudiyet letaifinden ve Rububiyet envarının hissedilmesinden meyveler verir."(45)

Cafer-i Sadık, âyette anlatılan habis ağacı şehvet ağacı olarak yorumlar. Şehvet ağacı nefis toprağında biter. Bu ağacın suyu emel, yaprakları tembellik, meyveleri günahlardır. Ve bu ağacın akıbeti, ateşte yanmaktır.(46)

10. "Muhammed Allah'ın elçisidir. Onunla beraber olanlar, kâfirlere karşı şiddetli, kendi aralarında merhametlidirler. Sen onları Allah'tan bir lütuf ve rıza isteyerek rükû ve secde eder vaziyette görürsün..."(47)

Fetih Sûresinin bu son âyeti, Hz. Peygamberin ashabını seçkin vasıflarıyla haber vermektedir. Ancak bu tarz tavsifte, Hasan-ı Basrının de dikkat çektiği gibi, dört halifeye bir işaret de sezilmektedir. "**Onunla beraber olanlar**" ifadesi Hz. Peygamberle mağarada özel beraberliğe, hususi sohbe mazhar olan Hz. Ebubekire baktığı gibi, "**kâfirlere karşı şiddetli**" ifadesi Hz. Ömere, "**kendi aralarında merhametlidirler**" ifadesi Hz. Osmana, "**Sen onları Allah'tan bir lütuf ve rıza isteyerek rükû ve secde eder vaziyette görürsün.**" ifadesi Hz. Aliye işaret etmektedir.(48)

Mezkûr âyetten dört halifeye işaret sezme işari bir tefsirdir. Fakat "âyetten murat bu dört halifedir" demek, haddi tecavüzdür, batınıliğe kaymaktır.

Dipnotlar:

(1) bk. Nursi, *Şualar*, s. 386.

(2) Gazzalî, *İhya*, I, 289; Kavaidü'l- Akaid, s. 112; Süyûti, *Itkan*, II, 1219; Zerkeşi, II, 169. Hadisin sıhhati hakkında tereddüdler dile getirilmişse de, sahih bir mananın tercümanı olduğunda şüphe yoktur.

(3) Zerkeşi, II, 155.

(4) Yazır, VIII, 5611- 5613.

(5) Nisa, 138.

(6) Fussilet. 40.

(7) Bakara, 233.

(8) Bakara, 228.

(9) Maide, 2.

(10) Cum'a, 10.

(11) Râzî, XI, 131; İbnu Kesir, III, 9; Kurtubi, VI, 31; Ebu's- Suud, III, 4; Süyûti, *Dürrü'l- Mensur*, II, 451.

(12) bk. Taftezani, s. 189.

(13) Zerkani, II, 78.

(14) age. II, 90.

-
- (15) Taftezani, Şerhu'l- Akaid, s. 189.
(16) Ateş, Süleyman, Sülemi ve Tasavvufi Tefsiri, s. 14.
(17) Vakıa, 79.
(18) Ebu Davud, Taharet, 89; Nesai, Taharet, 167; Darimi, Abdurrahman, Sünen, İsti'zan, 34.
(19) İbnu Teymiye, Takıyyüddin, et-Tefsiru'l - Kebir, II, 55.
(20) age. II, 85.
(21) Zehebi, II, 377.
(22) Nesefi, II, 381; (Râzî, XXXII, 164'de ve Kurtubi, XX, 158-159'da Hz. Abbas ve oğlu İbnu Abbas için aynı mana zikredilir.)
(23) bk. Buhari, Menakıbu'l- Ensar, 45; Müslim, Fedailu's- Sahabe, 2; Tirmizi, Menakıb, 15; İbnu Hanbel, III, 18; Râzî, XXXII, 164.
(24) Maide, 3.
(25) Râzî, XI, 139.
(26) Bakara, 54.
(27) Bursevi, I, 139.
(28) Bakara, 67 ve devamı.
(29) Zerkani, II, 82-83 (Nisaburi'nin Tefsirinden naklen.)
(30) Bakara, 60.
(31) İbnu Kesir, I, 143; Kurtubi, I, 286; Bursevi, I, 147.
(32) Alûsî, I, 273.
(33) Bakara, 114.
(34) Zerkani, II, 84.
(35) Ra'd, 17.
(36) Yazır, IV, 2975-2976.
(37) Gazzalî, Kavaidu'l- Akaid, s. 128-129.
(38) Zerkeşî, I, 493.
(39) Hicr, 22.
(40) Yazır, V, 3054-3055.
(41) İbrahim, 24-26.
(42) Şevkani, III, 106-107.
(43) Cevziye, İ'lamu'l- Muvakkiin an Rabbi'l - Âlemin, I, 132.
(44) Cevziye, Zâdu'l- Mesir, I, 134-135.
(45) Alûsî, XIII, 232.
(46) Ay.
(47) Fetih, 29.
(48) Alûsî, XXVI, 129; Bursevi, IX, 60; Nursi, Lem'alar, s. 30.